

Wybrane organizacje i ugrupowania państw Europy Zachodniej

Maj 1996

Jolanta Adamiec

Informacja

Obserwowana w ostatnich latach intensyfikacja kontaktów międzynarodowych Polski przyniosła, jako efekt uboczny, nagłe pojawienie się w bieżących dyskusjach ogromnej ilości nazw organizacji i instytucji oraz rozmaitych form współpracy wielostronnej. Ich wzajemne powiązania, zakres kompetencji, czy sposób funkcjonowania nie zawsze są jasne dla osób nie wyspecjalizowanych w tej tematyce.

Próbując wypełnić tę lukę przygotowaliśmy krótką prezentację tych form współpracy wielostronnej, które wydają się najistotniejsze dla Europy Zachodniej, biorąc przy tym pod uwagę także priorytety polskiej polityki zagranicznej. Nie jest to oczywiście lista wyczerpująca, tym bardziej, że świadomie zostały pominięte struktury atlantyckie (np. NATO), jak również organizacje o szerokim zasięgu światowym (ONZ i jego agendy, GATT itp.).

Podstawowym kryterium wyboru były natomiast wzajemne powiązania lub podobieństwo (funkcjonalne bądź nazewnicze) niektórych instytucji, często z tego względu mylonych, jak na przykład Rada Europy i Rada Europejska, Parlament Europejski i Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, Unia Europejska i Unia Zachodnioeuropejska itp. Poruszanie się po tekście powinny ułatwić zamieszczone na końcu indeksy nazw polskich i nazw angielskich oraz indeksy najpowszechniejszych skrótów.

Nr 402

EUROPEJSKA KOMISJA PRAW CZŁOWIEKA *(European Commission of Human Rights)*

Europejska Komisja Praw Człowieka została powołana przez -> **Radę Europy** na mocy **Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności**, przyjętej 4 listopada 1950 r., znanej jako **Europejska Konwencja Praw Człowieka**. Konwencja weszła w życie 8 września 1953 r. po ratyfikowaniu jej przez pierwszych dziesięć państw. Do września 1994 r. Konwencję ratyfikowało 30 krajów, a dwa kolejne (Estonia i Litwa) ją podpisały.

Konwencja zawiera zobowiązania dotyczące ochrony następujących praw: prawa do życia, wolności od tortur i niehumanitarnego traktowania czy karaniami, wolności od niewolnictwa oraz pracy przymusowej czy obowiązkowej, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, do rzetelnego procesu w rozsądnym terminie w sprawach karnych i cywilnych, do odwołania się od każdego wyroku, do prywatności, tajemnicy mieszkania i korespondencji, wolności myśli, sumienia i wyznania, swobody wypowiedzi, łącznie z wolnością prasy, stowarzyszania się, tworzenia i przystępowania do związków zawodowych, prawo do małżeństwa i założenia rodziny.

W późniejszych latach konwencję uzupełniono jedenastoma protokołami dodatkowymi, które rozszerzyły katalog praw m.in. o prawo do poszanowania mienia, do nauki, w tym prawo rodziców do wychowania i nauczania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami religijnymi i filozoficznymi, prawo do swobodnego przemieszczania się i wyboru miejsca zamieszkania oraz do opuszczenia każdego kraju, także własnego, prawo do odszkodowania za niesłuszne skazanie oraz zakaz ponownego sądenia za to samo przestępstwo itp.

Prawa zagwarantowane w konwencji i protokołach przysługują obywatelom państwa, które do nich przystąpiły, a także wszystkim osobom, które znajdują się na terytorium danego kraju, a nawet poza nim, ale pod jego jurysdykcją. **Europejska Komisja Praw Człowieka** jest pierwszym organem, powołanym do rozpatrzenia skargi.

Komisja składa się z liczby członków równej liczbie państw, które ratyfikowały Konwencję. Są oni wybierani przez **Komitet Ministrów Rady Europy** spośród kandydatów zgłoszonych przez delegacje poszczególnych państw zasiadające w **Zgromadzeniu Parlamentarnym Rady Europy**. Kadencja członków Komisji trwa 6 lat. Wypełniają oni swoją funkcję w imieniu własnym, nie są w żadnym stopniu reprezentantami państw, które ich zgłaszały.

Komisja bada przede wszystkim skargę pod względem formalnym, decydując o dopuszczeniu jej do rozpatrzenia merytorycznego (*admissibility*). Najważniejszym wymogiem jest w tym przypadku wyczerpanie wszystkich możliwości dochodzenia swoich praw w kraju, którego władze są oskarżane. Kolejnym obowiązkiem Komisji jest ustalenie, w oparciu o dokumenty oraz przesłuchania świadków i ekspertów, faktów dotyczących skargi. Podstawowym założeniem jest przy tym dążenie do polu-

bownego rozstrzygnięcia sporu.

Po zakończeniu postępowania Komisja sporządza szczegółowe sprawozdanie ze swoich ustaleń wraz z opinią prawną na temat ewentualnego pogwałcenia Konwencji. Raport przesyłany jest zainteresowanemu państwu oraz **Komitetowi Ministrów**, który ma wyłączność decydowania w danej sprawie dopóki skarga nie trafi do -> **Europejskiego Trybunału Praw Człowieka**. Decyzje Komitetu wymagają większości 2/3 głosów.

Sprawa może zostać przedłożona do rozpatrzenia przez **Trybunał** przez Komisję lub zainteresowane państwo w ciągu trzech miesięcy od złożenia raportu **Komitetowi Ministrów**. Od wejścia w życie Dziewiątego Protokołu prawo takie przysługuje także pokrzywdzonemu.

Polska w uchwale Rady Ministrów z 10 stycznia 1995 r. zobowiązała się na trzy lata do uznawania kompetencji Komisji i jurysdykcji Trybunału. Decyzja ta obowiązuje od 1 lutego 1995 r.

EUROPEJSKA WSPÓLNOTA ENERGII ATOMOWEJ - EURATOM (*European Atomic Energy Community, EURATOM*)

Europejska Wspólnota Energii Atomowej powstała 1 stycznia 1958 roku na mocy Traktatu Rzymskiego, podpisanego 25 marca 1957 r. (jednocześnie z traktatem powołującym -> **Europejską Wspólnotę Gospodarczą**) przez sześć państw: Belgię, Holandię, Luksemburg, Francję, Niemcy i Włochy.

Celem Euratomu jest rozwój przemysłu atomowego krajów członkowskich, z wyłączeniem wykorzystania energii atomowej dla potrzeb militarnych. Realizacji tego celu służą działania w kilku kierunkach:

1) rozwój badań - koordynowanie programów badawczych, organizowanie wspólnego finansowania badań, udzielanie pomocy finansowej, materiałowej i eksperckiej, realizowanie własnego programu badawczego;

2) zapewnienie ochrony sanitarnej i kontrola bezpieczeństwa - opracowywanie norm sanitarnych i bezpieczeństwa, kontrola charakterystyki technicznej i stopnia radioaktywności urządzeń stosowanych przez państwa członkowskie, kontrola docelowego wykorzystania materiałów rozszczepialnych, wydawanie dyrektyw zobowiązujących państwa członkowskie do zastosowania się do wymogów bezpieczeństwa:

3) utworzenie wspólnego rynku atomowego - zniesienie ceł i ograniczeń ilościowych w handlu produktami objętymi układem, zniesienie ograniczeń przy obejmowaniu stanowisk dla obywateli krajów członkowskich, wprowadzenie swobody przepływu kapitału dla transakcji objętych układem, pośrednictwo w zaopatrzeniu w materiały rozszczepialne ze strony Agencji Zaopatrzenia Euratomu.

Ewolucja Euratomu przebiega równolegle do zmian zachodzących we -> **Wspólnotach Europejskich**, łącznie ze zmianami traktatów założycielskich, zmianami członkostwa, czy decyzjami o zawarciu ważniejszych umów z krajami trzecimi. Polska związana jest ze Wspólnotami układem o stowarzyszeniu.

Od 1 lipca 1967 r., na mocy Traktatu o Fuzji Organów z 1965 r., nastąpiło połączenie organów Euratomu z organami -> **Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej** i -> **Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali**, przez co trzy -> **Wspólnoty Europejskie** uzyskały jednolitą strukturę instytucjonalną.

EUROPEJSKA WSPÓLNOTA GOSPODARCZA - EWG (*European Economic Community, EEC*)

Europejska Wspólnota Gospodarcza powstała 1 stycznia 1958 roku na mocy Traktatu Rzymskiego, podpisanego 25 marca 1957 r. (jednocześnie z traktatem powołującym -> **Europejską Wspólnotę Energii Atomowej**) przez sześć państw: Belgię, Holandię, Luksemburg, Francję, Niemcy i Włochy.

Jako podstawowy cel integracji Traktat wskazuje: "*przyczynianie się do harmonijnego rozwoju życia gospodarczego we Wspólnocie, stałego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego, większej stabilności, szybszego wzrostu stopy życiowej i ściślejszych związków między państwami członkowskimi*" (art. 2). Służyć temu miary kolejne etapy sformułowane następująco (art. 3):

- zniesienie ceł i ograniczeń w handlu między państwami członkowskimi,
- ustanowienie wspólnej taryfy celnej i wspólnej polityki handlowej wobec państw trzecich,
- zniesienie przeszkód w swobodnym przepływie osób, usług i kapitału w ramach ugrupowania,
- wprowadzenie wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki transportowej,
- ustanowienie wspólnych zasad konkurencji,
- koordynacja polityk; gospodarczych i zbliżenie ustawodawstw w zakresie niezbędnym dla właściwego funkcjonowania wspólnego rynku,
- ustanowienie **Europejskiego Funduszu Socjalnego**,
- powołanie **Europejskiego Banku Inwestycyjnego**.

Realizacja pierwszego etapu - stopniowa redukcja ceł w handlu między państwami członkowskimi - rozpoczęła się w 1959 roku. Przebiegała ona bardzo sprawnie i została zakończona w lipcu 1968 roku, o 2,5 roku wcześniej niż przewidywał Traktat Rzymski. Równolegle, w latach 1959 - 1961, znoszono ograniczenia ilościowe w handlu towarami przemysłowymi oraz wprowadzono jednolitą taryfę celną zewnętrzną.

W 1970 roku przystąpiono do wprowadzania wspólnej polityki handlowej. Istotnym elementem stała się również wspólna polityka rolna, w której koordynacja działań jest połączona z ich wspólnym finansowaniem poprzez specjalnie w tym celu powołany **Fundusz Gwarancji i Orientacji Rolnej (FEOGA)**.

Zdecydowanie większe trudności napotkało osiągnięcie pełnej swobody przepływu usług, osób i kapitału oraz realizacja wspólnej polityki transportowej i koordynacja polityki społecznej. Wprawdzie zniesiono znaczną liczbę przeszkód, zgodnie z założeniami, trzy lata po podpisaniu Traktatu, powstał też **Europejski Fundusz Socjalny** nastawiony na walkę z bezrobociem i tworzenie możliwości zawodowych dla młodzieży. Istotny impuls w kierunku eliminacji utrzymujących się barier stanowił **Jednolity Akt Europejski**, choć część pierwotnych *zakażeń* realizowana jest dopiero na etapie -> **Unii Europejskiej**.

W 1971 roku, na podstawie tzw. planu Wernera, podjęto próby integracji mone-

tarnej. W ciągu dziesięciu lat zamierzano usztywnić parytety wymiany walut narodowych, wprowadzić jednolitą walutę, połączyć rezerwy płatnicze krajów członkowskich i scentralizować ważniejsze decyzje z zakresu polityki monetarnej i walutowej na szczeblu Wspólnoty. Plany te zbiegły się z kryzysem dolara i upadkiem systemu z Bretton Woods i w praktyce zakończyły się jedynie krótkotrwałym utworzeniem "węża walutowego" ograniczającego wahania wzajemne walut. Niestabilność systemu światowego zmuszała kolejne kraje do wychodzenia z "węża" i ostatecznie w 1977 roku cała koncepcja została porzucona.

Idea unii walutowej odżyła w końcu lat siedemdziesiątych wraz z powołaniem w marcu 1979 roku **Europejskiego Systemu Walutowego**. Bazował on na trzech elementach: ograniczeniu fluktuacji kursów walutowych do 2,25% w górę i w dół, wprowadzeniu **Europejskiej Jednostki Walutowej** (ECU - *European Currency Unit*) oraz ustaleniu mechanizmu krótko- i średnioterminowej pomocy kredytowej administrowanej przez Europejski Fundusz Współpracy Walutowej. W praktyce dla słabszych walut przyjęto margines 6-procentowy wahań, a Grecja i przejściowo Wielka Brytania nie należały do systemu.

ES W funkcjonował według tych zasad do połowy 1992 roku, kiedy napięcia w mechanizmie stabilizowania kursów stały się tak poważne, że lir i funt zostały wycofane z systemu, a peseta, eskudo i funt irlandzki znacznie zdewaluowane. W sierpniu 1993 roku postanowiono zwiększyć dopuszczalną marżę wahań dla wszystkich walut do $\pm 15\%$. Wraz z wejściem w życie **Traktatu z Maastricht** rozpoczęła się realizacja nowego trzyetapowego planu tworzenia unii walutowej i ekonomicznej.

Instytucje EWG są wspólne dla trzech -> **Wspólnot Europejskich (EWG, Euratomem i EWWiS)** zgodnie z Traktatem o Fuzji Organów z 1965 r., który wszedł w życie 1 lipca 1967 r. Zasadnicze decyzje (o zmianie traktatów założycielskich, przyjęciu nowych członków, zawarciu umów z krajami trzecimi) również zapadają wspólnie dla wszystkich trzech Wspólnot. Polska związana jest ze Wspólnotami układem o stowarzyszeniu.

Traktat z Maastricht zmienił nazwę Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej na -> **Wspólnotę Europejską**.

EUROPEJSKA WSPÓLNOTA WĘGLA I STALI - EWWIS *(European Coal and Steel Community, ECSC)*

Europejska Wspólnota Węgla i Stali została powołana przez Traktat Paryski podpisany 18 kwietnia 1951 r. przez kraje Beneluksu, Francję, Włochy i Niemcy. Działalność rozpoczęła w połowie 1952 roku.

Punktem wyjścia tej inicjatywy były przesłanki polityczne - skupienie pod kontrolą władz ponadnarodowych kluczowych w owym okresie (i kluczowych dla zachowania pokoju w warunkach gospodarki lat pięćdziesiątych) przemysłów węgla i stali, a tym samym usunięcie podstaw rywalizacji między państwami i skłonienie ich do skoordynowanych działań w imię stabilnego rozwoju.

EWWiS miała w szczególności:

- zapewniać krajom członkowskim regularne dostawy potrzebnej ilości węgla i stali oraz jednakowe warunki dostępu do źródeł produkcji,
- dbać o utrzymanie możliwie najniższych cen oraz podnoszenie efektywności produkcji przy racjonalnej eksploatacji surowców,
- przeciwdziałać ograniczeniom w wymianie międzynarodowej oraz stosowaniu preferencji dla własnego przemysłu.

W początkowym okresie głównymi organami Wspólnoty były: Wysoka Władza, składająca się z dziewięciu przedstawicieli krajów członkowskich o statusie funkcjonariuszy międzynarodowych oraz Specjalna Rada Ministrów, gromadząca przedstawicieli krajów członkowskich na szczeblu ministrów.

Od 1 lipca 1967 r., na mocy Traktatu o Fuzji Organów z 1965 r., nastąpiło połączenie organów EWWiS z organami -> **Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej** i -> **Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej**, przez co uzyskała ona jednolitą strukturę instytucjonalną w ramach -> **Wspólnot Europejskich**. Równoległe do pozostałych dwóch Wspólnot przebiegała również jej ewolucja. Polska związana jest ze Wspólnotami układem o stowarzyszeniu.

EUROPEJSKA WSPÓLPRACA POLITYCZNA - EWP (*European Political Cooperation, EPC*)

Europejska Współpraca Polityczna wywodzi się z koncepcji sformułowanej po raz pierwszy w sposób wyraźny na szczycie szefów państw i rządów państw członkowskich Wspólnot Europejskich w Hadze w grudniu 1969 roku. Powołany wtedy Komitet Polityczny przygotował założenia koordynacji polityki zagranicznej (tzw. Raport Davignona). Raport, przyjęty przez szczyt w Luksemburgu w październiku 1970 roku, stał się podstawą organizacyjną dla EWP.

Jej istota polegała na stałych i bliskich kontaktach między ministrami spraw zagranicznych, bieżących konsultacjach ambasadorów i wydawaniu wspólnych instrukcji przez ministerstwa spraw zagranicznych dla placówek dyplomatycznych państw uczestniczących we Współpracy. Był to zatem system funkcjonujący poza formalnymi ramami traktatowymi, nie posiadający wyraźnej zinstytucjonalizowanej struktury, o charakterze w znacznej mierze nieformalnym.

Jednocześnie był on ściśle związany z systemem -> **Wspólnot Europejskich**, jako że wszystkie kraje członkowskie i tylko kraje członkowskie Wspólnot uczestniczyły w EWP. Początkowo pod naciskiem Francji starano się rozgraniczać spotkania ministrów spraw zagranicznych w ramach EWP i spotkania tych samych ministrów jako członków **Rady Ministrów WE**. W praktyce polegało to na zróżnicowaniu miejsca zwoływania posiedzeń: spotkania Rady Ministrów WE odbywały się - zgodnie z wymogiem formalnym - w Brukseli, spotkania w ramach Europejskiej Współpracy Politycznej - w stolicy państwa aktualnie przewodniczącego Wspólnotom.

Jednolity Akt Europejski, przyjęty w lutym 1986 roku, włączył współpracę polityczną w sposób bardziej formalny do procesu integracji, realizowanego w ramach -> **Wspólnot Europejskich**. Zgodnie z Tytułem III JAE: "*Postanowienia o europejskiej współpracy w dziedzinie polityki zagranicznej*", nastąpiło połączenie funkcji przewodniczącego WE i EWP oraz zniesienie rozgraniczenia między posiedzeniami ministrów spraw zagranicznych w ramach Rady Ministrów WE i w ramach EWP.

Europejska Współpraca Polityczna przestała istnieć jako odrębny nurt integracji europejskiej wraz z powstaniem -> **Unii Europejskiej**, w której ramach realizowana jest m.in. wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa.

EUROPEJSKI BANK ODBUDOWY I ROZWOJU - EBOR (*European Bank for Reconstruction and Development, EBRD*)

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju został powołany na mocy porozumienia podpisanego w Paryżu 29 maja 1990 roku, a oficjalną działalność rozpoczął od 15 kwietnia 1991 roku. Utworzyło go 40 krajów oraz dwie instytucje (**Europejski Bank Inwestycyjny** oraz -> **Wspólnoty Europejskie**). Do kwietnia 1996 r. liczba udziałowców Banku wzrosła do 60, z czego 26 to państwa-beneficjenci.

Na czele banku stoi 23-osobowa **Rada Dyrektorów**, reprezentująca wszystkie kraje członkowskie (11 osób wybierają WE i ich kraje członkowskie, 4 osoby kraje Europy Środkowo-Wschodniej, 4 osoby pozostałe kraje europejskie i 4 osoby kraje pozaeuropejskie; Polskę wraz z Bułgarią i Albanią do listopada 1993 r. reprezentował J. Winiecki, obecnie - J. K. Bielecki). Rada wybiera prezesa banku i 23-osobową **Radę Administracyjną**.

Pierwszym prezesem EBRD był doradca prezydenta F. Mitterranda, J. Attali, który pod wpływem zarzutów o niegospodarność został zmuszony do ustąpienia w 1993 roku. Jego następcą został prezes Banku Francji, J. de Larossiere.

W kwietniu 1996 r. zapadła decyzja o podwojeniu kapitału EBOR (do wysokości 20 mld ecu), co pozwoli do roku 1999 zwiększyć sumę udzielanych pożyczek do ok. 2,5 mld ecu rocznie.

Celem banku jest wspieranie przeobrażeń gospodarczych w państwach postkomunistycznych, z czego wynikają najważniejsze zasady jego działalności:

- bank udziela pożyczek i inwestuje wyłącznie w krajach Europy Środkowej i Wschodniej;
- fundusze banku przeznaczone są w 60% na rozwój prywatnej przedsiębiorczości (kredytowanie przedsiębiorstw prywatnych oraz wspieranie prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych) i w 40% na infrastrukturę;
- przy udzielaniu kredytów bierze się pod uwagę promocję instytucji demokratycznych i prawa człowieka w danym kraju, a jednocześnie uwzględnia finansową wiarygodność kredytobiorcy.

Bank ma charakter instytucji pośredniej między typowym bankiem komercyjnym a funduszem pomocy na rzecz rozwoju, inwestując w projekty, które banki komercyjne uznałyby za zbyt ryzykowne, oczekując jednak zwrotu zainwestowanych sum wraz z odpowiednim zyskiem. Pomoc banku może polegać na operacjach finansowych (kredyty, współfinansowanie wraz z innymi instytucjami, gwarancje kredytowe) lub inwestycjach (joint ventures, wykup akcji, inwestycje bezpośrednie). Bank może także wywierać wpływ pośredni na pobudzenie rozwoju gospodarczego krajów-beneficjentów, dzięki udziałowi w przygotowaniu projektu inwestycyjnego i w jego realizacji, pomocy doradczo-szkoleniowej, przyciągnięciu kapitału prywatnego, przejęciu części ryzyka inwestycyjnego, pobudzeniu sektorów towarzyszących.

Polska należy do krajów-założycieli Banku z udziałem wynoszącym 1,28% kapita-

łu założycielskiego. Według danych z początku 1995 r. projekty na terenie Polski stanowią ok. 15% portfela inwestycyjnego, co daje wyjątkowo wysoki tzw. wskaźnik przełożenia (*gear ratio*). Dla Polski Bank jest czwartym największym inwestorem zagranicznym.

EUROPEJSKIE STOWARZYSZENIE WOLNEGO HANDLU - EFTA

(European Free Trade Association, EFTA)

Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu zostało powołane w 1960 roku przez Austrię, Danię, Norwegię, Portugalię, Szwecję, Szwajcarię i Wielką Brytanię. Od 1961 r. z EFTA stowarzyszona była Finlandia, która pełnym członkiem została w 1986 r.; w międzyczasie dołączyły także: Islandia w 1970 r. i Liechtenstein w 1991 r. Kilka krajów zrezygnowało z członkostwa EFTA przechodząc do -> **Wspólnot Europejskich** (lub jak trzy ostatnie - do -> **Unii Europejskiej**): Dania i Wielka Brytania w 1973 r., Portugalia w 1985 r., Austria, Finlandia i Szwecja w 1995 r. W rezultacie do Stowarzyszenia należą w chwili obecnej cztery kraje: Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria.

Celem stworzenia EFTA było wyeliminowanie ceł i innych przeszkód w handlu towarami przemysłowymi między krajami członkowskimi oraz działanie na rzecz zasad niedyskryminacyjnych w handlu międzynarodowym. Układ EFTA nie przewidywał ustanowienia wspólnej taryfy celnej, ani objęcia zasadami wolnego handlu artykułów rolnych.

Powstanie EFTA było reakcją na utworzenie -> **Wspólnot Europejskich** - zniesienie ceł między sześcioma krajami Europy Zachodniej znacznie pogorszyło warunki handlu dla krajów pozostających poza WE. Początkowo, z inicjatywy Wielkiej Brytanii, podjęto negocjacje w celu objęcia strefą wolnego handlu wszystkich krajów Europy Zachodniej, lecz negatywne stanowisko Francji zdecydowało o klęsce tych rokowań. Działania krajów skandynawskich, dążących już od 1948 roku do powołania skandynawskiej strefy wolnego handlu, zaowocowały ostatecznie podpisaniem porozumienia przez 7 państw o zbliżonym poziomie rozwoju, pozostających poza WE.

W początku lat siedemdziesiątych przejście Wielkiej Brytanii i Danii z EFTA do WE wymusiło na krajach członkowskich Stowarzyszenia działania dostosowawcze w celu ochrony swoich interesów. Zawarły one ze Wspólnotami umowy dwustronne, na mocy których od lipca 1977 roku przestały obowiązywać cła i inne ograniczenia we wzajemnym handlu artykułami przemysłowymi.

Po raz kolejny zmiany w łonie Wspólnot Europejskich odbiły się na EFTA w latach osiemdziesiątych, w związku z wprowadzaniem **Jednolitego Aktu Europejskiego**. Obawiając się jego negatywnego wpływu na warunki dostępu do rynku WE, kraje EFTA zainicjowały negocjacje na temat -> **Europejskiego Obszaru Gospodarczego**. Traktat ustanawiający EOG wszedł w życie 1 stycznia 1994 r.

Udział w **Europejskim Obszarze Gospodarczym** nie umożliwiał jednak ingerowania w decyzje zapadające w ramach **Wspólnot Europejskich**, nawet jeśli miały one konsekwencje dla funkcjonowania EOG. Sytuacja ta skłoniła cztery kraje EFTA (Austrię, Finlandię, Norwegię, Szwecję) do złożenia wniosków o przyjęcie do Unii na zasadach pełnego członkostwa. Wskutek odrzucenia umowy o akcesję przez referendum w Norwegii, ostatecznie trzy z nich - Austria, Finlandia i Szwecja - przystąpiły

od 1 stycznia 1995 roku do UE, rezygnując tym samym z członkostwa w EFTA.

Organem kierującym pracami Stowarzyszenia jest **Rada EFTA** złożona z ministrów lub ambasadorów krajów członkowskich. Decyzje dotyczące nowych zobowiązań podejmowane są jednomyślnie, w przypadku zmiany zobowiązań już istniejących wystarczą 4 głosy pozytywne. Decyzje Rady są wiążące dla krajów członkowskich.

Prace Rady wspierane są przez szereg komitetów (Komitet Ekspertów ds. Ceł i Reguł Pochodzenia, Komitet Ekspertów ds. Handlu, Komitet ds. Barier Technicznych w Handlu, Komitet Ekonomiczny, Komitet Konsultacyjny) i grup ekspertów (powoływanych dla rozstrzygnięcia problemów szczegółowych). Pracami administracyjnymi kieruje Sekretariat z siedzibą w Genewie.

W 1977 r. Rada utworzyła **Komitet Przedstawicieli Parlamentów Państw EFTA**, stanowiący rodzaj parlamentu ugrupowania jako forum spotkań parlamentarzystów państw członkowskich.

Wraz z układem o -> **Europejskim Obszarze Gospodarczym** powołano również **Trybunał EFTA** i **Władzę Nadzorczą** (*Surveillance Authority*), które rozpoczęły działalność 1 stycznia 1994 r. Zadaniem Trybunału jest nadzorowanie właściwego funkcjonowania EOG (w tym wydawanie opinii doradczych nt. interpretacji porozumienia) i rozstrzyganie sporów między państwami EFTA. Władza Nadzorcza złożona jest z przedstawicieli państw członkowskich EFTA (po jednym z każdego kraju).

Polska podpisała 10 grudnia 1992 r. z krajami EFTA wielostronną umowę o strefie wolnego handlu artykułami przemysłowymi oraz umowy dwustronne o handlu artykułami rolnymi. Wraz z ich wejściem w życie (15 listopada 1993 r.) zostały zniesione cła i ograniczenia ilościowe na większość artykułów przemysłowych; liberalizacja handlu pozostałymi towarami (tekstylna, odzież, niektóre produkty chemiczne, węgiel, wyroby hutnicze) została rozłożona do końca 1999 roku.

EUROPEJSKI OBSZAR GOSPODARCZY - EOG

(*European Economic Area, EEA*)

Europejski Obszar Gospodarczy powstał w dniu 1 stycznia 1994 roku na podstawie umowy podpisanej 2 maja 1992 roku (zmodyfikowanej 14 lutego 1993 roku w związku z odrzuceniem uczestnictwa w EOG przez Szwajcarię). Umowa została zawarta przez 5 krajów członkowskich -> **Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu** (Austrię, Finlandię, Islandię, Norwegię i Szwecję) i 12 krajów członkowskich -> **Wspólnot Europejskich** (Belgię, Danię, Francję, Grecję, Hiszpanię, Holandię, Irlandię, Luksemburg, Niemcy, Portugalię, Wielką Brytanię, Włochy). Po przystąpieniu trzech krajów EFTA (Austrii, Finlandii i Norwegii) do -> **Unii Europejskiej**, zmianie uległy strony umowy (2 kraje EFTA i 15 krajów UE), lecz jak dotychczas jej istota pozostaje niezmienną.

Impulsem dla powołania **Europejskiego Obszaru Gospodarczego** było przyjęcie **Jednolitego Aktu Europejskiego** i związane z tym obawy krajów trzecich dotyczące utrudnienia dostępu na rynek wspólnotowy oraz nasilenia konkurencji.

Negocjacje rozpoczęły się w czerwcu 1990 roku z nadzieją, że do połowy 1991 roku uda się osiągnąć porozumienie i 1 stycznia 1993 roku, wraz z wejściem w życie Jednolitego Aktu powstanie także EOG. Jednak problemy, jakie pojawiły się w trakcie negocjacji, związane przede wszystkim z dopuszczeniem krajów EFTA do udziału w procesie decyzyjnym WE oraz koniecznością przyjęcia przez te kraje całości zasad obowiązujących we Wspólnotach, znacznie opóźniły osiągnięcie porozumienia.

Podstawowe założenia umowy o **Europejskim Obszarze Gospodarczym** przewidują:

- zapewnienie swobodnego przepływu towarów, usług, osób i kapitału (specjalne zasady przewidziano jedynie dla rolnictwa, rybołówstwa i transportu);
- rozciągnięcie na kraje EFTA legislacji wspólnotowej gwarantującej ww. swobody, a zwłaszcza stworzenie jednakowych warunków konkurencji;
- rozszerzenie i pogłębienie współpracy we wszystkich dziedzinach objętych wspólną polityką WE (m.in. polityka społeczna, ochrona środowiska, statystyka, badania i rozwój technologiczny);
- stworzenie systemu pomocy finansowej ze strony krajów EFTA dla regionów Grecji, Hiszpanii, Portugalii i Irlandii spełniających kryteria funduszy strukturalnych WE;
- bieżące informowanie o działaniach Wspólnot, z możliwością zastosowania procedury arbitrażowej w przypadku zagrożenia interesów krajów EFTA.

Najważniejszym organem jest **Rada EOG**, złożona z członków **Rady UE**, członków **Komisji Europejskiej** i przedstawicieli rządów krajów EFTA należących do EOG. Rada jest odpowiedzialna za wdrażanie porozumienia i wyznaczanie kierunków jego dalszego rozwoju, jest ona także upoważniona do dokonywania zmian i poprawek w umowie.

Za bieżące funkcjonowanie EOG odpowiada **Wspólny Komitet EOG**, decydując m.in. o zasadach stosowania prawa -> **Wspólnot Europejskich do Europejskiego Obszaru Gospodarczego**. Wspólny Komitet współpracuje z **Komitetem Konsultacyjnym EOG**, składającym się z członków **Komitetu Ekonomiczno-Społecznego** i członków **Komitetu Konsultacyjnego EFTA**.

W ramach EOG powołano również **Wspólny Komitet Parlamentarny**, obejmujący członków **Parlamentu Europejskiego** i parlamentów krajów EFTA.

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA (*European Court of Human Rights*)

Europejski Trybunał Praw Człowieka powstał i działa na mocy **Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności**, przyjętej 4 listopada 1950 r., znanej jako **Europejska Konwencja Praw Człowieka**. Konwencja weszła w życie 8 września 1953 r. po ratyfikowaniu jej przez pierwszych dziesięć państw. Do września 1994 r. Konwencję ratyfikowało 30 krajów, a dwa kolejne (Estonia i Litwa) ją podpisały.

W skład Trybunału wchodzi sędziowie w liczbie równej liczbie państw członkowskich -> **Rady Europy**, niezależnie od tego, czy podpisały one Konwencję. Każde państwo zgłasza trzy kandydatury, które za pośrednictwem **Komitetu Ministrów RE** przekazywane są do **Zgromadzenia Parlamentarnego RE**, dokonującego wyboru. Kadencja sędziów trwa 9 lat, przy czym co trzy lata skład Trybunału odnawiany jest w jednej trzeciej.

Trybunał rozpoznaje sprawy zazwyczaj w 9-osobowych Izbach, w których skład obowiązkowo wchodzi sędzia z kraju skarżonego. Posiedzenia Trybunału są jawne, jedynie narada nad orzeczeniem odbywa się przy drzwiach zamkniętych. Orzeczenia zapadają większością głosów, ale w tekście uwzględnione są również opinie sędziów, którzy znaleźli się w mniejszości. Orzeczenie Trybunału jest ostateczne.

Wyrok ma w zasadzie charakter deklaracyjny, bowiem Trybunał nie ma żadnych możliwości wpływania na prawo wewnętrzne danego państwa, choć może zasądzić odszkodowanie dla poszkodowanego lub podjąć decyzję o zwrocie kosztów poniesionych w związku ze sprawą. Jednak kontrolę nad realizacją decyzji Trybunału skutecznie wykonuje **Komitet Ministrów Rady Europy**, który dzięki swojej wysokiej pozycji politycznej ma znaczące możliwości nacisku na państwa członkowskie.

ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY I ROZWOJU GOSPODARCZEGO - OECD (*Organization for Economic Cooperation and Development, OECD*)

Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego powstała jako spadkobierczyni, istniejącej od 1948 roku, **Organizacji Europejskiej Współpracy Gospodarczej** (*Organization for European Economic Cooperation - OEEC*), na mocy konwencji podpisanej przez 18 państw europejskich (Austrię, Belgię, Danię, Francję, Grecję, Hiszpanię, Holandię, Irlandię, Islandię, Luksemburg, Norwegię, Portugalię, NRF, Szwajcarię, Szwecję, Turcję, Wielką Brytanię, Włochy) oraz Stany Zjednoczone i Kanadę w dniu 14 grudnia 1960 roku w Paryżu.

W kolejnych latach do OECD zostały przyjęte: Japonia (1964), Finlandia (1968), Australia (1971), Nowa Zelandia (1973), Meksyk (1994), Czechy (1995) i Węgry (1996) co daje liczbę 27 członków. Do członkostwa kandydują obecnie: Polska, Słowacja i Korea Południowa, licząc na uzyskanie członkostwa jeszcze w 1996 roku.

Charakter działalności OECD jest stosunkowo luźny i sprowadza się w głównej mierze do wymiany informacji między krajami członkowskimi. Jest to organizacja o charakterze przede wszystkim konsultacyjnym; realizacja uzgodnionych wspólnie kierunków polityki pozostawiana jest całkowicie poszczególnym państwom.

Istotną sferą działalności OECD jest pomoc krajom rozwijającym się. Organizacja nie dysponuje jednak własnymi środkami, lecz ogranicza się do koordynacji środków przekazywanych przez kraje członkowskie, starając się przy tym preferować kraje najniżej rozwinięte (o dochodzie narodowym na jednego mieszkańca poniżej 600 dolarów rocznie). Działalność OECD finansowana jest ze składek członkowskich, których wysokość ustalana jest przez Radę, zależnie od sytuacji gospodarczej danego państwa.

Głównym organem OECD jest **Rada** złożona z przedstawicieli wszystkich krajów członkowskich. Kilka razy do roku Rada zbiera się na szczeblu ministrów krajów członkowskich, bieżące (cotygodniowe) spotkania gromadzą stałych przedstawicieli poszczególnych krajów. Rada jest jedynym organem upoważnionym do podejmowania uchwał, które mogą mieć formę:

- decyzji - obowiązującej dla krajów członkowskich, o ile dany kraj nie wstrzymał się od głosowania i o ile nie jest ona sprzeczna z jego konstytucją,
- zalecenia - mającego jedynie charakter doradczy, tzn. te państwa członkowskie, które uznają to za potrzebne, wykorzystują zalecenie dla tworzenia wewnętrznych rozporządzeń,
- rezolucji - odnoszących się do wewnętrznego funkcjonowania organizacji.

Prace Rady przygotowuje 14-osobowy **Komitet Wykonawczy**, również złożony z przedstawicieli państw członkowskich. OECD powołała także ponad 200 organów pomocniczych:

- komitetów zajmujących się zarówno szerokimi zagadnieniami ekonomicznymi (np. polityka gospodarcza, współpraca techniczna, transport), jak i problemami bran-

żowymi (np. węgiel, tekstylia, metale nieżelazne),

- grup roboczych, zbliżonych składem do komitetów branżowych, ale zazwyczaj o charakterze tymczasowym.

Członkami komitetów i grup roboczych są eksperci rządowi oraz przedstawiciele kół pozarządowych (przemysłowcy, finansiści, naukowcy itp.). Jest to główne forum konsultacji dla organów decyzyjnych OECD.

Organem administracyjnym OECD jest **Sekretariat**.

Pod auspicjami OECD zostały powołane cztery agencje autonomiczne lub częściowo autonomiczne:

- **Międzynarodowa Agencja Energetyczna:** poprawa światowego bilansu energetycznego, wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, rozbudowa systemu stałej informacji na temat rynku paliw,

- **Agencja Energii Atomowej:** podnoszenie bezpieczeństwa energetyki atomowej, wymiana informacji naukowej i technicznej,

- **Centrum Rozwoju:** gromadzenie wiedzy i doświadczenia krajów członkowskich nt. rozwoju gospodarczego oraz kształtowania i realizacji polityki gospodarczej, dostosowywanie tych doświadczeń do potrzeb krajów rozwijających się,

- **Centrum Badań nad Oświatą i Innowacjami:** wspieranie badań naukowych w sferze edukacji, pomoc w programach pilotażowych, rozwój współpracy między krajami członkowskimi w sferze inicjatyw edukacyjnych.

Robocze kontakty Polski z OECD datują się od jesieni 1987 roku; szansa ich pogłębienia pojawiła się wraz z podjęciem przez Polskę reform rynkowych, co zaowocowało podpisaniem w czerwcu 1991 roku długofalowej umowy o współpracy. Polska, wraz z Węgrami i (wówczas) Czecho-Słowacją, została objęta programem wieloletniej współpracy i pomocy, nazwanym "Partnerzy w Trakcie Przemian" (*Partners in Transition*). Umowy o partnerstwie wyraźnie stwierdzają, że kraje nimi związane będą w przyszłości ubiegać się o pełne członkostwo, do czego współpraca w okresie przejściowym ma je przygotować.

W lutym 1994 r. Polska złożyła w Sekretariacie OECD oficjalny wniosek. Negocjacje trwają zazwyczaj 9 do 18 miesięcy. Kraj kandydujący do członkostwa obowiązuje spełnienie trzech kryteriów formalnych: pluralizm polityczny, przestrzeganie praw człowieka i gospodarka rynkowa.

W chwili obecnej Polska bierze udział, w charakterze obserwatora, w pracach 22 komitetów i ponad 40 grup roboczych. Daje to bezpośredni dostęp do informacji, możliwość bezpośredniego obserwowania procesu harmonizowania polityki gospodarczej przez kraje członkowskie oraz zasad opracowywania zaleceń i wzajemnej wymiany informacji. Z działalnością w komitetach wiąże się możliwość uzyskania pomocy typu konsultacyjnego i eksperckiego, a także szansa ubiegania się o systematyczne dokonywanie przez specjalistów całościowych przeglądów naszej gospodarki. Pierwszy tego typu raport (*OECD Economic Survey*) ukazał się w 1992 roku; opracowano też kilka raportów sektorowych m.in. o polityce energetycznej, rynku pracy, rozwoju regionalnym.

RADA EUROPY *(Council of Europe)*

Inauguracyjne posiedzenie **Rady Europy** odbyło się 8 sierpnia 1949 r. Kilka miesięcy wcześniej, 5 maja 1949 r., przedstawiciele dziesięciu krajów europejskich (Belgia, Dania, Francja, Irlandia, Holandia, Luksemburg, Norwegia, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy) złożyli w Londynie podpisy pod statutem Rady. Obecnie - po przyjęciu Rosji w lutym 1996 r. - liczba krajów członkowskich wynosi 39.

Zgodnie z art. 1 statutu, zasadniczym celem **Rady Europy** jest "osiągnięcie ściślejszego związku między członkami, dla ochrony i popierania ideałów i zasad, które stanowią ich wspólne dziedzictwo oraz dla przyczyniania się do ich postępu gospodarczego i społecznego". Obszar zainteresowania Rady rozciąga się zatem na szereg dziedzin, od praw człowieka, poprzez zagadnienia społeczne, ekonomiczne, kulturalne, ochrony zdrowia, sportu i młodzieży, do współpracy regionalnej i ochrony środowiska. Z obszaru tego wyłączone są zagadnienia obrony.

Rada jest organizacją o charakterze konsultacyjnym i koordynacyjnym, bez kompetencji do podejmowania rozstrzygnięć wiążących kraje członkowskie. Rozpatrywanie pojawiających się zagadnień, zajmowanie stanowiska i formułowanie zaleceń ma wagę przede wszystkim polityczną. Wiążące zobowiązania wypływają natomiast z ratyfikacji przez konkretne państwo umowy międzynarodowej przygotowanej przez Radę. Do tej pory opracowano około 140 konwencji.

Organami Rady są: **Komitet Ministrów RE** (*Committee of Ministers*) i **Zgromadzenie Parlamentarne RE** (*Parliamentary Assembly*).

Komitet Ministrów jest organem decyzyjnym, złożonym z ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich. W praktyce ministrowie zazwyczaj wskazują zastępcę (najczęściej wiceministra), który w ich imieniu bierze udział w posiedzeniu. Komitet zbiera się co najmniej dwa razy do roku, co sześć miesięcy zmieniając przewodnictwo sprawowane przez kolejnych członków.

Decyzje Komitetu zwykle wymagają większości dwóch trzecich oddanych głosów (w tym także sprawy budżetowe i przyjęcia nowych członków), choć kwestie szczególnie istotne politycznie muszą być rozstrzygane jednomyślnie. W sprawach proceduralnych wystarcza zwykła większość.

Komitet może powoływać organy pomocnicze: komitety lub komisje. W wyniku wieloletniej praktyki, struktura komitetów i komisji jest bardzo rozbudowana, przy czym część z nich - wskutek permanentnego trybu prac i rozbudowania na liczne podkomitety i grupy robocze - odgrywa poważną i samodzielną rolę.

Zgromadzenie Parlamentarne (do 1974 r. istniejące pod nazwą Zgromadzenia Doradczego) złożone jest z przedstawicieli parlamentów państw członkowskich **Rady Europy**. Kadencja delegatów trwa rok, chyba że w międzyczasie odbędą się wybory parlamentarne lub parlament zostanie rozwiązany. W czasie trwania kadencji przedstawiciele są niezależni od swojego parlamentu tzn. nie można ich ani odwołać, ani udzie-

łać im wiążących instrukcji czy zaleceń.

Zasady wyznaczania przedstawicieli ustalane są autonomicznie przez parlamenty narodowe. Liczba miejsc w Zgromadzeniu zależy od liczby ludności i wynosi od 2 (np. San Marino, Liechtenstein) do 18 (np. Niemcy, Rosja, Wielka Brytania, Włochy). Po przystąpieniu Rosji Zgromadzenie liczy 281 członków. Cztery kraje (Armenia, Białoruś, Bośnia-Hercegowina i Chorwacja) dysponują statusem specjalnego gościa, stworzonym w 1989 r. w celu nawiązania ściślejszych więzi z nowymi demokracjami Europy Wschodniej.

Zgromadzenie spotyka się na jednej (trwającej nie dłużej niż miesiąc) sesji plenarnej w roku. W praktyce sesja podzielona jest na cztery krótsze posiedzenia zwoływane co kilka miesięcy. Między sesjami obradują komisje merytoryczne, które Zgromadzenie może powoływać według swoich potrzeb.

Z założenia, Zgromadzenie miało być organem doradczym dla Komitetu, lecz stopniowo umocniło swoje znaczenie, uzyskując prawo bezpośredniego przedstawiania swojego stanowiska krajom członkowskim i innym podmiotom międzynarodowym. W rezultacie wykształciły się trzy rodzaje uchwał Zgromadzenia:

- zalecenia - adresowane do Komitetu Ministrów, zawierające wezwanie do podjęcia określonych działań;
- rezolucje - adresowane do rządów państw członkowskich lub innych podmiotów międzynarodowych, wyrażające stanowisko w określonej sprawie;
- opinie - wydawane na wniosek Komitetu Ministrów, dotyczące spraw przez niego podejmowanych;
- zarządzenia - odnoszące się do spraw proceduralnych i wewnętrznej organizacji Zgromadzenia.

Stałą obsługę organów **Rady Europy** zapewnia **Sekretariat**, zatrudniający około 1000 funkcjonariuszy.

Ciałem konsultacyjnym działającym przy Radzie Europy jest **Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych**, powstały z przekształcenia w 1994 r. **Stalej Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych**. Gromadzi on przedstawicieli wybieralnych władz lokalnych i regionalnych. Kongres składa się z dwóch izb: Izby Władz Lokalnych i Izby Regionów.

Z działalnością **Rady Europy** związane są ponadto instytucje powołane dla realizacji **Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności**: -> **Europejska Komisja Praw Człowieka** i -> **Europejski Trybunał Praw Człowieka**.

Polska została przyjęta do **Rady Europy** 26 listopada 1991 roku jako 26 kraj członkowski, otrzymując 12 miejsc w **Zgromadzeniu Parlamentarnym**. Na początku 1992 r. w Strasburgu zostało utworzone Stałe Przedstawicielstwo RP przy Radzie Europy.

UNIA EKONOMICZNA BENELUKSU

(Benelux Economic Union)

Unia Ekonomiczna Beneluxu została ustanowiona Traktatem o Unii podpisanym przez przedstawicieli Belgii, Holandii i Luksemburga w Hadze w 1958 roku. Wraz z wejściem Traktatu w życie z dniem 1 listopada 1960 r. połączone zostały trzy odrębne obszary celne z docelowym zamiarem zapewnienia całkowitej swobody przepływu towarów, osób, kapitału i usług, koordynacji polityki ekonomicznej, finansowej i społecznej oraz prowadzenia wspólnej polityki wobec krajów trzecich w odniesieniu do stosunków gospodarczych, płatności i spraw z nimi związanych.

Osiągnięciu tych celów służyły kolejne konwencje przyjmowane w miarę rozwoju Unii np. *Konwencja o przeniesieniu kontroli osób na zewnętrzne granice Unii* - z 1960 r., *Konwencja o unifikacji obszaru celnego Beneluxu* - z 1969 r. (obowiązująca od 1971 r.), przyjęcie "*jednolitego dokumentu*" dla handlu na obszarze Beneluxu itp. Pełna unia ekonomiczna trzech krajów poprzedzona była **Unią Ekonomiczną Belgijsko-Luksemburską**, istniejącą od 1921 roku, a następnie **Unią Celną Beneluxu**, powstałą w 1948 roku na podstawie traktatu londyńskiego z sierpnia 1944 roku.

Najwyższym organem Unii są konferencje międzyrządowe trzech krajów, odbywające się co kilka lat. Bieżącym nadzorowaniem realizacji traktatu założycielskiego i dbaniem o wypełnianie jego celów zajmuje się Komitet Ministrów, w którym uczestniczą trzej ministrowie spraw zagranicznych oraz - w miarę potrzeby - odpowiedni ministrowie innych resortów.

Za przygotowanie prac Komitetu Ministrów, realizację jego decyzji i ewentualnie zgłaszanie propozycji usprawniających funkcjonowanie Unii odpowiedzialna jest Rada Unii Ekonomicznej, złożona z około 20 członków. Rada koordynuje także pracę 16 komisji wyspecjalizowanych (m.in. ds. zewnętrznych stosunków ekonomicznych, handlu i przemysłu, rolnictwa, podatków i opłat celnych, koordynacji statystyki, małych i średnich przedsiębiorstw, zamówień rządowych, ochrony środowiska, turystyki), gromadzących ekspertów w danej dziedzinie, odpowiedzialnych za przygotowanie projektów decyzji na posiedzenia Komitetu Ministrów.

W imieniu Komitetu Ministrów mogą niekiedy działać Grupy Robocze Ministrów, skupiające ministrów o analogicznych obszarach odpowiedzialności z trzech krajów; mają one jednak mniej oficjalny charakter i zazwyczaj ich decyzje muszą być sygnowane przez Komitet.

Organem parlamentarnym Unii jest Międzyparlamentarna Rada Konsultacyjna Beneluxu, określana potocznie mianem Parlamentu Beneluxu. W jej skład wchodzi delegaci parlamentów narodowych: 21 z Belgii, 21 z Holandii i 7 z Luksemburga. Chociaż zasadniczo Rada Konsultacyjna jest organem doradczym, lecz może też kierować do Komitetu Ministrów opinie i rekomendacje z własnej inicjatywy. Organem administracyjnym jest Sekretariat Generalny, kierowany przez Sekretarza Generalnego z Holandii oraz dwóch zastępców: z Belgii i z Luksemburga, mianowanych na kadencje 5-letnie.

Ponadto w ramach Unii działają: Wspólne Departamenty (wydziały o specyficznych obszarach odpowiedzialności, przygotowujące akty wykonawcze obowiązujące na całym obszarze Unii), Ekonomiczno-Społeczna Rada Pomocnicza Beneluxu (opiniuje decyzje Komitetu z punktu widzenia grup interesów), Kolegium Arbitrażowe (rozstrzyga konflikty wypływające ze stosowania Traktatu lub poszczególnych konwencji), Trybunał Sprawiedliwości Beneluxu (najwyższy organ sądowniczy dla Unii, pełniący także funkcję doradczą).

Działalność Unii obejmuje coraz szerszy obszar, w miarę jak zacieśniają się więzi ekonomiczne między jej państwami członkowskimi. Koordynacja objęła takie obszary jak: współpraca transgraniczna, współpraca przemysłowa (intensywnie rozwijana na poziomie przedsiębiorstw prywatnych), planowanie rozwoju miast i zagospodarowania obszarów wiejskich itp. Z drugiej strony, wraz z rozwojem -> **Unii Europejskiej**, szczególny charakter powiązań trzech państw, będących jednocześnie członkami UE, staje się coraz mniej wyraźny.

UNIA EUROPEJSKA - UE

(European Union, EU)

Unia Europejska powstała na mocy **Traktatu z Maastricht**, który wszedł w życie 1 listopada 1993 r. Jej trzon stanowią -> **Wspólnoty Europejskie** (w odniesieniu do integracji gospodarczej), rozszerzone o współpracę w zakresie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz polityki wewnętrznej i sprawiedliwości. Poszczególne obszary integracji określane są mianem "filarów Unii Europejskiej".

Zatem Unia Europejska opiera się na następujących trzech "filarach":

- **Unia Ekonomiczna i Walutowa** (*EMU - Economic and Monetary Union*), realizowana w ramach Wspólnot Europejskich,

- **Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa** (*CFSP - Common Foreign and Security Policy*),

- **Współpraca w dziedzinie Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych** (*JHA - Justice and Home Affairs*).

Koncepcja **Unii Ekonomicznej i Walutowej** została wypracowana jeszcze przez rozpoczęciem prac nad Traktatem z Maastricht. Została ona zaprezentowana w tzw. raporcie Delorsa z 1989 r., który proponował osiągnięcie unii walutowej w trzech etapach:

- w etapie pierwszym - włączenie wszystkich krajów członkowskich do systemu walutowego, pełna liberalizacja przepływu kapitału i rynku usług finansowych;

- w etapie drugim - powołanie **Europejskiego Systemu Banków Centralnych**, odpowiedzialnego za kształtowanie wspólnej polityki walutowej oraz zawężenie marginesu wahań kursów walutowych;

- w etapie trzecim - usztywnienie kursów, wprowadzenie jednolitej waluty (*euro*) i niezależnego systemu bankowego na szczeblu Unii (**Europejski Bank Centralny**), ścisła koordynacja polityki budżetowej i makroekonomicznej.

Zgodnie z decyzją **Rady Europejskiej**, w lipcu 1990 r. przystąpiono do realizacji pierwszego etapu, a wraz z wejściem w życie **Traktatu z Maastricht** nastąpiło przejście do etapu drugiego, czego wyrazem formalnym było powołanie **Europejskiego Instytutu Walutowego** jako załączka **Europejskiego Banku Centralnego**.

W trakcie drugiego etapu ma nastąpić zbliżenie i ustabilizowanie podstawowych wskaźników makroekonomicznych państw członkowskich, określanymi mianem kryteriów konwergencji. Należą do nich:

- stopa inflacji ($\pm 1,5$ punktu procentowego w stosunku do stopy inflacji w trzech państwach członkowskich o najbardziej stabilnych cenach);

- stabilność finansów publicznych, określona wysokością deficytu budżetowego (maksymalnie 3% w stosunku do produktu krajowego brutto wyrażonego w cenach rynkowych) oraz poziomem zadłużenia publicznego (maksymalnie 60% w stosunku do produktu krajowego brutto wyrażonego w cenach rynkowych);

- stabilność kursu walutowego zdefiniowana jako utrzymanie się w granicach wahań kursów, przewidzianych w **Europejskim Systemie Walutowym**, przez co najmniej dwa lata, bez przeprowadzania dewaluacji w stosunku do waluty innego państwa członkowskiego;

- poziom średniej długoterminowej stopy procentowej (nominalna stopa procentowa nie przekraczająca więcej niż o dwa punkty procentowe stopy procentowej trzech państw członkowskich o najbardziej stabilnych cenach).

Do 31 grudnia 1996 r. Rada, działając kwalifikowaną większością głosów, ma ustalić czy możliwe jest przejście do trzeciego etapu i kiedy to ma nastąpić. Zgodnie z założeniami **Traktatu z Maastricht**, jeśli data rozpoczęcia trzeciego etapu nie zostanie ustalona do końca 1997 roku, rozpocznie się on 1 stycznia 1999 r. obejmując te państwa, które spełnią założone warunki.

Zbliżeniu poziomów rozwoju ma służyć program wspierania spójności ekonomicznej i społecznej realizowany poprzez dotychczas istniejące, lecz zreformowane, fundusze strukturalne oraz przez nowo powołany **Fundusz Spójności**. Program ten zorientowany jest na relatywnie najbiedniejsze kraje Unii, w których produkt narodowy brutto na jednego mieszkańca jest niższy niż 90% średniej wartości dla całego ugrupowania.

Istotą **Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa** jest wzajemna informacja i konsultacje oraz w razie potrzeby określanie wspólnego stanowiska.

W obszarze polityki zagranicznej możliwe jest przy tym wprowadzenie wspólnego działania, jednak o tym każdorazowo musi rozstrzygać **Rada Europejska**. W przypadku podjęcia decyzji o wspólnym działaniu Rada ma prawo ustalić, w jakich kwestiach obowiązuje głosowanie większością kwalifikowaną, lecz zgoda na taki tryb musi być podjęta jednomyślnie. Ponadto, każdy kraj dysponuje możliwością wycofania się ze wspólnego działania.

W sferze bezpieczeństwa docelowym założeniem jest sformułowanie wspólnej polityki obronnej, która z czasem mogłaby prowadzić do wspólnej obrony. Elementem systemu obronnego **Unii Europejskiej** ma stać się -> **Unia Zachodnioeuropejska** (UZE), określana jednocześnie jako "europejski filar Sojuszu Atlantyckiego (NATO)". **Traktat z Maastricht** nie przesądza jednak ani formy, ani terminu powołania odpowiednich mechanizmów, wyznaczając na 1996 rok termin debaty (w ramach **Konferencji Międzyrządowej**) na ten temat.

Współpraca w dziedzinie Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych jest konsekwencją zniesienia granic między państwami członkowskimi. Za najważniejsze sprawy podlegające koordynacji uznano: politykę azylową, kontrolę nad przekraczaniem zewnętrznych granic Unii oraz politykę imigracyjną. Jako przedmiot wspólnego zainteresowania zostały wymienione także: walka z przemytem, narkomania i oszustwami na skalę międzynarodową, współpraca sądowa w sprawach cywilnych i karnych, współpraca celna oraz współpraca policji zgodnie z priorytetami ustalonymi w *"Deklaracji w sprawie współpracy policji"*, w której za kwestie priorytetowe uznano m.in.: koordynację dochodzeń i poszukiwań, tworzenie baz danych, opraco-

wanie ogólnoeuropejskich strategii prewencyjnych, szkolenie, wymianę doświadczeń.

Unia Europejska nie ma podmiotowości prawnomiędzynarodowej i nie powołała własnych organów. Jej zadania są realizowane przez instytucje -> **Wspólnot Europejskich**, których kompetencje i zakres zadań zostały nieco zmodyfikowane przez **Traktat z Maastricht**, lecz w sensie formalnoprawnym pozostają one organami Wspólnot, a nie Unii. Pewnej kosmetycznej zmianie uległy również nazwy tych instytucji: Komisja przyjęła nazwę **Komisji Europejskiej**, a Rada Ministrów została nazwana **Radą Unii Europejskiej**.

Do najważniejszych zmian kompetencyjnych należą: rozszerzenie obowiązków **Komisji** o zadania związane z polityką wewnętrzną i zagraniczną; zwiększenie udziału **Parlamentu Europejskiego** w podejmowaniu decyzji dzięki wprowadzeniu procedury współdecydowania (*co-decision*) oraz rozszerzeniu wykorzystania procedury współpracy (*cooperation*) i konsultacji (*consultation*) oraz przyznaniu mu prawa do inicjatywy prawodawczej i do zatwierdzania składu Komisji; rozciągnięcie zasady podejmowania decyzji w **Radzie** większością głosów na takie dziedziny, jak: przepływ kapitału, zasady płatności, transport, polityka społeczna, działania zmierzające do osiągnięcia spójności gospodarczej, ochrona środowiska itp.

Znaczących zmian w **Unii Europejskiej** można się spodziewać w wyniku **Konferencji Międzyrządowej 1996 roku**, podczas której mają zostać przedyskutowane kierunki reform w zakresie: systemu instytucjonalnego (w tym zasad podejmowania decyzji), zasad obywatelstwa Unii, polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, hierarchii aktów prawnych (w tym zasady subsydiarności) i zakresu wspólnych polityk (w tym możliwości włączenia nowych obszarów przewidzianych **Traktatem z Maastricht** np. turystyki, ochrony cywilnej).

8 kwietnia 1994 roku Polska złożyła wniosek o członkostwo w Unii. Oczekuje się, że rozmowy w sprawie akcesji zostaną podjęte 6 miesięcy po zakończeniu **Konferencji Międzyrządowej**.

Kolejnym istotnym etapem stała się *Deklaracja z Kirchbergu* przyjęta 9 maja 1994 r. Ustaliła ona cztery kategorie członkostwa UZE:

- członkowie: Belgia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Luksemburg, Portugalia, Niemcy, Wielka Brytania, Włochy;
- członkowie stowarzyszeni: Islandia, Norwegia, Turcja, czyli europejscy członkowie NATO nie należący do UE;
- obserwatorzy: Austria, Dania, Finlandia, Irlandia, Szwecja, a więc członkowie UE nie należący do NATO (wyjątkiem jest Dania, która jest członkiem zarówno NATO, jak i UE, lecz nie ubiega się o pełne członkostwo w UZE);
- partnerzy stowarzyszeni: Bułgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Węgry - kraje nie należące, ani do NATO, ani do UE, wcześniej tworzące **Forum Konsultacyjne**, którego działalność zawieszono.

Głównym organem UZE jest **Rada**, która na szczęblu ministrów (spraw zagranicznych i obrony) spotyka się dwa razy do roku jako **Rada Ministrów**. Prze-

wodnictwo Rady - do niedawna 12-miesięczne, a od lipca 1994 r. 6-miesięczne - sprawują rotacyjnie kraje członkowskie. Za bieżącą działalność odpowiada **Stoła Rada**, składająca się ze Stałych Przedstawicieli państw członkowskich, która spotyka się raz w tygodniu w siedzibie Sekretariatu.

W ramach Rady działają grupy robocze, z których najważniejsze to **Grupa Robocza ds. Specjalnych**, gromadząca przedstawicieli ministrów spraw zagranicznych, rozpatrujących polityczne aspekty bezpieczeństwa europejskiego oraz **Grupa Robocza ds. Obrony**, złożona z przedstawicieli ministrów obrony, odpowiedzialnych za militarne aspekty bezpieczeństwa europejskiego.

Koordinacją prac zajmuje się **Sekretariat Generalny**, którym od stycznia 1995 r. kieruje Jose Cutileiro z Portugalii.

Rada powołuje także organy pomocnicze niezbędne dla jej działalności. W chwili obecnej działają m.in.:

- **Instytut Badania Problemów Bezpieczeństwa** (*Institute for Security Studies*), powołany w 1990 r. z siedzibą w Paryżu, zajmuje się działalnością badawczą dla potrzeb Rady i Zgromadzenia Parlamentarnego, upowszechnianiem problematyki bezpieczeństwa europejskiego oraz organizowaniem narad i seminariów we współpracy z instytutami krajów członkowskich i krajów stowarzyszonych;

- **Centrum Interpretacji Danych Satelitarnych** (*Centre for the Interpretation of the Satellite Data*), uruchomione w 1993 r. w Torrejon koło Madrytu, służy szkoleniu specjalistów w zakresie interpretacji danych otrzymywanych za pośrednictwem satelitów (SPOT, LANDSAT, ERS), a w późniejszym okresie także danych otrzymywanych przez program HELIOS;

- **Komórka Planowania** (*Planning Cell*), istniejąca od 1992 r., skupia głównie personel militarny krajów członkowskich (po 3 oficerów z każdego kraju) i ma za zadanie przygotowywanie planów użycia sił militarnych pod auspicjami UZE, prowadzenie bieżącego rejestru sił, jakie mogą być użyte przez UZE, opracowywanie instrukcji decyzyjnych dla sztabów, przygotowywanie planów ćwiczeń i weryfikowanie ich rezultatów,

- **Agencja Kontroli Zbrojeń** (*Armaments Group*), zainaugurowana w grudniu 1994 r. ma za zadanie badać różne aspekty kontroli zbrojeń z punktu widzenia polityki przemysłowej, polityki eksportowej, zamówień rządowych.

Organem parlamentarnym jest **Zgromadzenie Unii Zachodnioeuropejskiej**, w którym zasiadają delegacje narodowe krajów członkowskich do Zgromadzenia Parlamentarnego -> **Rady Europy**, Po przystąpieniu Grecji liczy ono 115 członków według następujących kwot: Francja, Niemcy, Wielka Brytania i Włochy - po 18, Hiszpania - 12, Belgia, Grecja, Holandia i Portugalia - po 7, Luksemburg - 3. Zgromadzenie zbiera się dwa razy do roku w Paryżu. Zgromadzenie jest jedynym europejskim organem parlamentarnym podejmującym debaty na temat obronności. Może ono formułować zalecenia dla Rady oraz corocznie ocenia raport o działalności UZE składany przez Radę. Każdy z przedstawicieli krajów członkowskich może się także zwracać z pytaniami do Rady.

UZE nie posiada autonomicznych struktur wojskowych, dlatego też wypełnianie przez nią zadań militarnych opiera się na możliwości dysponowania *jednostkami krajów członkowskich (FAWEU - Forces Answerable to WEU, w tym także, jednostki wspólne: Eurokorpus, Euromar i Euromarfor)* oraz na wykorzystaniu sił i środków NATO (koncepcja **Wielonarodowych Połączonych Sił do Zadań Specjalnych - Combined Joint Task Force, CJFT**).

Polska jest partnerem stowarzyszonym UZE. Delegacja polska uczestniczy na prawach obserwatora (bez prawa głosu) w posiedzeniach Zgromadzenia, przedstawiciele Polski są także zapraszani na spotkania ministrów spraw zagranicznych. Rozważa się możliwość nawiązania stałych kontaktów z **Komórką Planowania**, jako przygotowania do wytypowania jednostek stawianych do dyspozycji UZE i ewentualnego udziału Polski w misjach pokojowych UZE.

WSPÓLNOTY EUROPEJSKIE - WE (*European Communities, EC*)

Wspólnoty Europejskie obejmują: -> **Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (EWWiS)**, -> **Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG)** i -> **Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom)**.

Krajami założycielskimi wszystkich trzech Wspólnot są: Belgia, Holandia, Luksemburg, Francja, Niemcy i Włochy. Równoległe przebiegało także ich rozszerzanie. W 1973 r. zostały przyjęte: Wielka Brytania, Irlandia i Dania, w 1980 r. - Grecja, w 1985 r. - Hiszpania i Portugalia. Od 1 listopada 1993 r. **Wspólnoty Europejskie** stanowią jeden z "filarów" -> **Unii Europejskiej**, do której w 1995 r. przystąpiły kolejne trzy państwa: Austria, Finlandia i Szwecja.

Od 1 lipca 1967 r., na mocy Traktatu o Fuzji Organów z 1965 r., nastąpiło połączenie organów **EWWiS, EWG i Euratomu**, dzięki czemu powstała jednolita struktura instytucjonalna dla trzech **Wspólnot Europejskich**.

Dokumentem w istotny sposób zmieniającym postanowienia traktatów założycielskich jest **Jednolity Akt Europejski (JAE)**, który wszedł w życie w lipcu 1987 roku. Jego podstawowe elementy przewidywały:

- ustanowienie "rynku wewnętrznego" jako kolejnego etapu integracji ekonomicznej, a więc zniesienie wszelkich przeszkód w przepływie towarów, usług, kapitału i ludzi;

- przeprowadzenie zmian instytucjonalnych, a zwłaszcza uregulowanie możliwości decydowania większością głosów w **Radzie**, rozszerzenie kompetencji **Parlamentu Europejskiego** oraz sformalizowanie **Rady Europejskiej**;

- włączenie do zakresu kompetencji WE wspólnej polityki zagranicznej.

Najważniejszą instytucją WE jest **Rada Europejska**. Nie była ona przewidziana przez traktaty założycielskie i została formalnie uprawomocniona dopiero przez JAE. W skład **Rady Europejskiej** wchodzi szefowie państw i rządów krajów członkowskich oraz przewodniczący Komisji, wspomagani przez ministrów spraw zagranicznych i jednego członka Komisji. Zadaniem Rady jest rozstrzygnięcie kwestii politycznych, określanie strategicznych kierunków integracji, uzgadnianie wspólnego stanowiska państw członkowskich wobec najważniejszych problemów międzynarodowych, podejmowanie decyzji wykraczających poza traktatowe kompetencje **Rady Ministrów i Komisji**.

Głównym organem decyzyjnym WE jest **Rada Ministrów**, złożona z przedstawicieli państw członkowskich w randze ministra, o kompetencjach resortowych odpowiadających tematowi posiedzenia Rady. Członkowie Rady - z jednej strony - reprezentują interesy narodowe, z drugiej - odpowiadają za zapewnienie zgodności polityki rządów krajowych ze stanowiskiem WE. Rada jest więc forum konsultacji wszystkich kwestii dotyczących państw członkowskich. Początkowo decyzje zapadały jednomyślnie, JAE wprowadził zasadę podejmowania decyzji bezwzględną więk-

zością głosów we wszystkich sprawach dotyczących jednolitego rynku. Możliwość ta dodatkowo rozszerzył **Traktat z Maastricht**, powołujący -> **Unię Europejską**.

Funkcje organu wykonawczego pełni **Komisja**. Do jej zadań należy m.in. realizowanie postanowień traktatów i decyzji przekazanych jej przez **Radę**, podejmowanie decyzji w ramach własnych kompetencji, nadzór nad przestrzeganiem prawa przez państwa członkowskie, inicjowanie działań Wspólnot. W skład Komisji wchodzi co najmniej jeden przedstawiciel każdego z krajów członkowskich (komisarze), lecz zobowiązani są oni do pełnienia swoich funkcji w sposób całkowicie niezależny od rządu swego kraju i działania tylko w interesie Wspólnoty. Organizacyjnie Komisja podzielona jest na 23 **Dyrekcje Generalne** oraz 10 pionów funkcyjnych (sekretariat, usługi prawne, urząd statystyczny).

Parlament Europejski jest jedynym organem Wspólnot posiadającym pełną demokratyczną legitymację do pełnienia swojej funkcji. Od 1979 r. wybierany jest w wyborach bezpośrednich, organizowanych we wszystkich krajach członkowskich WE. Kadencja Parlamentu trwa 5 lat. Podstawową cechą odróżniającą go od parlamentów narodowych jest ograniczony zakres uprawnień legislacyjnych, sprowadzających się zasadniczo do konsultacji i współpracy z Komisją i Radą. Uprawnienia decyzyjne posiada w odniesieniu do tzw. nieobligatoryjnych wydatków Wspólnot oraz zawierania umów o stowarzyszeniu i członkostwie. Ponadto Parlament może pełnić funkcje kontrolne wobec Komisji przez kierowanie do niej pytań, przyjmowanie corocznych sprawozdań z wykonania budżetu i raportów z działalności Wspólnot oraz zgłaszanie wotum nieufności. Traktat o -> **Unii Europejskiej** dokonał pewnego wzmocnienia kompetencji Parlamentu.

Organem sadowym Wspólnot jest **Europejski Trybunał Sprawiedliwości**. Działa on jako:

- sąd międzynarodowy, rozstrzygając spory między państwami członkowskimi lub państwami członkowskimi i instytucjami Wspólnot,
- sąd konstytucyjny, wydając opinie o zgodności zawieranych umów z postanowieniami traktatów,
- sąd administracyjny, rozpatrując skargi o uchylenie aktu Wspólnoty, o naruszenie traktatów przez niedziałanie organu Wspólnoty, o nałożenie kar administracyjnych,
- sąd cywilny, właściwy dla spraw wynikających z umów zawartych przez Wspólnotę lub na jej rzecz.

Istotną kompetencją Trybunału jest również wydawanie orzeczeń wstępnych na wnioski sądów krajowych. Dokonuje on wtedy interpretacji traktatu lub aktu prawa wtórnej Wspólnoty.

Jednolity Akt Europejski powołał przy Trybunale **Sąd Pierwszej Instancji**, który rozpatruje sprawy pracownicze, sprawy wniesione przez podmioty gospodarcze na tle prawa konkurencji, skargi wniesione przez podmioty gospodarcze o uchylenie aktu Komisji lub o niedziałanie Komisji, skargi odszkodowawcze.

Instytucją finansową WE jest **Europejski Bank Inwestycyjny**, powołany na mocy Traktatu Rzymskiego. Kapitał założycielski banku pochodzi od państw człon-

kowskich Wspólnot. Celem działalności EBI jest wspieranie inwestycji służących rozwojowi gospodarstwu ugrupowania; udziela także pożyczek krajom Trzeciego Świata i krajom Europy Środkowej i Wschodniej. Najwyższym organem banku jest Rada Nadzorcza, w której skład wchodzi ministrowie finansów krajów członkowskich WE. Bieżącą działalnością kieruje Rada Dyrektorów złożona z 21 osób mianowanych przez poszczególne kraje i przez Komisję.

Ponadto w ramach **Wspólnot** działają organy pomocnicze:

Komitet Ekonomiczno-Społeczny - reprezentujący generalnie interesy trzech grup: pracodawców, pracobiorców i inne (rzemieślników, rolników, konsumentów, wolnych zawodów itp.) i w imieniu tych grup pełniący funkcję doradczą dla Rady i Komisji; w skład Komitetu wchodzi 189 członków mianowanych przez Radę na wniosek państw członkowskich; opinie Komitetu nie mają mocy wiążącej dla Rady lub Komisji, choć postanowieniami traktatów założycielskich są one zobowiązane do ich wysłuchania.

Komitet Stałych Przedstawicieli (*COREPER - Comite de Representants Permanents*) - złożony z przedstawicieli wszystkich państw członkowskich, urzędujących w przedstawicielstwach akredytowanych przy WE; jego zadaniem jest utrzymywanie stałej łączności między rządami państw członkowskich a organami WE, a także przygotowywanie projektów uchwał Rady na podstawie wniosków Komisji.

Trybunał Rewidentów Księgowych - działa od 1977 r. w związku z wprowadzeniem nowej procedury budżetowej zwiększającej uprawnienia Parlamentu Europejskiego; jego zadaniem jest kontrola przychodów i wydatków WE oraz poszczególnych instytucji; złożony jest z piętnastu członków (po jednym z każdego kraju członkowskiego) mianowanych przez Radę.

Od 1 lutego 1994 roku Polska związana jest ze **Wspólnotami** Układem Europejskim ustanawiającym stowarzyszenie. Wcześniej, od 1 marca 1992 roku obowiązywała część handlowa Układu Europejskiego jako umowa przejściowa. Na jej podstawie przystąpiono do tworzenia strefy wolnego handlu artykułami przemysłowymi między Polską a WE oraz do liberalizacji handlu artykułami rolnymi.

INDEKS NAZW W JĘZYKU POLSKIM

Agencja Energii Atomowej	Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego
Agencja Kontroli Zbrojeń	Unia Zachodnioeuropejska
Benelux	Unia Ekonomiczna Beneluxu
Centrum Badań nad Oświatą i Innowacjami	Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego
Centrum Interpretacji Danych Satelitarnych	Unia Zachodnioeuropejska
Centrum Rozwoju	Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego
Dyrekcje Generalne	Wspólnoty Europejskie
Europejska Jednostka Walutowa	Europejska Wspólnota Gospodarcza
Europejska Komisja Praw Człowieka	Europejska Komisja Praw Człowieka
Europejska Konwencja Praw Człowieka	Europejska Komisja Praw Człowieka
Europejska Wspólnota Energii Atomowej	Europejska Wspólnota Energii Atomowej
Europejska Wspólnota Gospodarcza	Europejska Wspólnota Gospodarcza
Europejska Wspólnota Węgla i Stali	Europejska Wspólnota Węgla i Stali
Europejska Współpraca Polityczna	Europejska Współpraca Polityczna
Europejski Bank Centralny	Unia Europejska
Europejski Bank Inwestycyjny	Wspólnoty Europejskie
Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
Europejski Fundusz Socjalny	Europejska Wspólnota Gospodarcza
Europejski Instytut Walutowy	Unia Europejska
Europejski Obszar Gospodarczy	Europejski Obszar Gospodarczy
Europejski System Walutowy	Europejska Wspólnota Gospodarcza
Europejski System Banków Centralnych	Unia Europejska
Europejski Trybunał Praw Człowieka	Europejski Trybunał Praw Człowieka
Europejski Trybunał Sprawiedliwości	Wspólnoty Europejskie
Forum Konsultacyjne	Unia Zachodnioeuropejska
Fundusz Gwarancji i Orientacji Rolnej	Europejska Wspólnota Gospodarcza
Fundusz Spójności	Unia Europejska
Grupa Robocza ds. Obrony	Unia Zachodnioeuropejska
Grupa Robocza ds. Specjalnych	Unia Zachodnioeuropejska
Instytut Badania Problemów Bezpieczeństwa	Unia Zachodnioeuropejska
Jednolity Akt Europejski	Wspólnoty Europejskie
Kolegium	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
Komisja	Wspólnoty Europejskie
Komisja Europejska	Unia Europejska

Informację zawarto w haśle:

Komitet Doradczy	Europejski Obszar Gospodarczy
Komitet Ekonomiczno-Społeczny	Wspólnoty Europejskie
Komitet Konsultacyjny	Europejski Obszar Gospodarczy
Komitet Ministrów	Rada Europy
Komitet Przedstawicieli Parlamentów	
Państw EFTA	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
Komitet Stałych Przedstawicieli	Wspólnoty Europejskie
Komitet Wykonawczy	Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego
Komórka Planowania	Unia Zachodnioeuropejska
Konferencja Międzyrządowa	Unia Europejska
Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych	Rada Europy
Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności	Europejska Komisja Praw Człowieka
Międzynarodowa Agencja Energetyczna	Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego
Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej	Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego
Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego	Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego
Parlament Europejski	Wspólnoty Europejskie
Rada Administracyjna	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
Rada Dyrektorów	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
Rada EFTA	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
Rada EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
Rada Europejska	Unia Europejska
Rada Europy	Rada Europy
Rada Ministrów	Unia Zachodnioeuropejska
Rada Ministrów	Wspólnoty Europejskie
Rada OECD	Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego
Rada UE	Unia Europejska
Rada UZE	Unia Zachodnioeuropejska
Sąd Pierwszej Instancji	Wspólnoty Europejskie
Sekretariat Generalny	Unia Zachodnioeuropejska
Stała Konferencja Władz Lokalnych i Regionalnych	Rada Europy
Stała Rada	Unia Zachodnioeuropejska
Traktat z Maastricht	Unia Europejska
Trybunał EFTA	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
Trybunał Rewidentów Księgowych	Wspólnoty Europejskie
Unia Celną Beneluksu	Unia Ekonomiczna Beneluksu
Unia Ekonomiczna Belgijsko-Luksemburska	Unia Ekonomiczna Beneluksu
Unia Ekonomiczna Beneluksu	Unia Ekonomiczna Beneluksu

Unia Ekonomiczna i Walutowa	Unia Europejska
Unia Europejska	Unia Europejska
Unia Zachodnioeuropejska	Unia Zachodnioeuropejska
Wielonarodowe Połączone Siły do Zadań Specjalnych	Unia Zachodnioeuropejska
Władza Nadzorcza	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa	Unia Europejska
Wspólnoty Europejskie	Wspólnoty Europejskie
Wspólny Komitet	Europejski Obszar Gospodarczy
Wspólny Komitet Parlamentarny	Europejski Obszar Gospodarczy
Współpraca w dziedzinie Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych	Unia Europejska
Zgromadzenie Parlamentarne	Rada Europy
Zgromadzenie UZE	Unia Zachodnioeuropejska

INDEKS SKRÓTÓW NAJCZĘŚCIEJ UŻYWANYCH W JĘZYKU POLSKIM

EBC	Europejski Bank Centralny
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EBOR	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
ECU	Europejska Jednostka Walutowa
EFTA	Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
ESW	Europejski System Walutowy
ESBC	Europejski System Banków Centralnych
EURATOM	Europejska Wspólnota Energii Atomowej
EWG	Europejska Wspólnota Gospodarcza
EWP	Europejska Współpraca Polityczna
EWWiS	Europejska Wspólnota Węgla i Stali
FEOGA	Fundusz Gwarancji i Orientacji Rolnej
JAE	Jednolity Akt Europejski
OECD	Organizacja Współpracy i Rozwoju Gospodarczego
RE	Rada Europy
UE	Unia Europejska
UZE	Unia Zachodnioeuropejska
WE	Wspólnoty Europejskie (lub Wspólnota Europejska)

INDEKS NAZW ANGIELSKICH

Armaments Group
 Belgian-Luxembourg Economic Union
 Benelux
 Benelux Customs Union
Benelux Economic Union
 Board of Directors
 Centre for the Interpretation of
 the Satellite Data
 Cohesion Fund
 Combined Joint Task Force
 Commission
 Committee of Ministers
 Common Foreign and Security Policy
 Convention for the Protection of Human
 Rights
 and Fundamental Freedoms
Council of Europe
 Council of Ministers
 Council of Ministers
 Court of Auditors
 Directorate-General
 EC Council
 Economic and Monetary Union
 Economic and Social Committee
 EEA Advisory Committee
 EEA Council
 EEA. Joint Committee
 EFTA Council
European Atomic Energy Community
**European Bank for Reconstruction and
 Development**
 European Central Bank
European Coal and Steel Community
 European Commission
European Commission of Human Rights
European Communities
European Council
European Court of Human Rights
 European Court of Justice
 European Convention on Human Rights
 European Currency Unit

European Economic Area

Western European Union Benelux Economic
 Union Benelux Economic Union Benelux Eco-
 nomic Union Benelux Economic Union
 European Bank for Reconstruction and Devel-
 opment

 Western European Union European Union
 Western European Union European Communi-
 ties Council of Europe European Union

 European Commission of Human Rights
 Council of Europe
 European Communities
 Western European Union
 European Communities
 European Communities
 European Communities
 European Union
 European Communities
 European Economic Area
 European Economic Area
 European Economic Area
 Organization for Economic Cooperation and
 Development
 European Atomic Energy Community

 European Bank for Reconstruction and Devel-
 opment
 European Union
 European Coal and Steel Community
 European Union
 European Commission of Human Rights
 European Communities
 European Union
 European Court of Human Rights
 European Communities
 European Commission of Human Rights
 European Economic Community
 European Economic Area
 European Economic Community European Free
 Trade Association
 European Investment Bank
 European Monetary Institute

European Monetary System	European Communities
European Parliament	European Political Cooperation
European Political Cooperation	European Economic Community
European Social Fund	European Union
European System of Central Banks	European Union
European Union	Organization for Economic Cooperation and Development
Executive Council (OECD)	Western European Union
Forces Answerable to WEU	European Union
Home and Justice Affairs	Western European Union
Institute for Security Studies	European Union
Intergovernmental Conference	Organization for Economic Cooperation and Development
International Energy Agency	European Union
Justice and Home Affairs	Organization for Economic Cooperation and Development
Nuclear Energy Agency	European Union
OECD Council	Organization for Economic Cooperation and Development
Organization for Economic Cooperation and Development	Organization for Economic Cooperation and Development
Organization for European Economic Cooperation	
Parliamentary Assembly	Organization for Economic Cooperation and Development
Planning Cell	
Single European Act	Organization for Economic Cooperation and Development
Surveillance Authority	Organization for Economic Cooperation and Development
Western European Union	Council of Europe
WEU Parliamentary Assembly	Western European Union
European Economic Community	European Communities
European Free Trade Association	European Free Trade Area
European Communities	Western European Union
European Union	Western European Union
European Economic Community	

INDEKS NAJCZĘŚCIEJ UŻYWANYCH SKRÓTÓW W JĘZYKU ANGIELSKIM

CE	Council of Europe
CFSP	Common Foreign and Security Policy
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
EC	European Communities (lub European Community)
ECB	European Central Bank
ECSC	European Coal and Steel Community
ECU	European Currency Unit
EEA	European Economic Area
EEC	European Economic Community
EFTA	European Free Trade Association
EIB	European Investment Bank
EMI	European Monetary Institute
EMU	European Monetary Union
EPC	European Political Cooperation
EP	European Parliament
ESCB	European System of Central Banks
EU	European Union
EURATOM	European Atomic Energy Community
IGC	Intergovernmental Conference
JHA	Justice and Home Affairs
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OEEC	Organization for European Economic Cooperation
WEU	Western European Union